

ŚRODOWISKO ZAKŁADÓW EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ - TRZECI WYCHOWAWCA

Natalia Semenova

Profesor nadzwyczajny pedagogiki ogólnej i edukacji przedszkolnej

e-mail: natsemenova@ukr.net

ORCID ID:0000-0002-5247-7439

Olena Hnirovska

Pedagog-metodolog zakładu edukacji przedszkolnej №10 „Volynyanochka”

Streszczenie. Artykuł ujawnia niezbędną transformację na czas i wzbogacenia przestrzeni edukacyjnej oraz środowiska, w którym przebywają uczniowie zakładu edukacji przedszkolnej.

W szczególności, ujawniono możliwości zaangażowania w zakładach edukacji przedszkolnej TalkingWalls® jako zasobów multimedialnych dla dzieci, nauczycieli i rodziców. Ujawnia się rola i wartość metodologiczna wprowadzenia międzynarodowej technologii pedagogicznej „Ściany, które przemawiają” jako takiej, która zabezpiecza dziecku możliwość bycia pełnoprawnym gospodarzem jego osobistej przestrzeni. Zidentyfikowano czynniki, które przyczyniają się do tworzenia przestrzeni edukacyjnej i środowiska w przedszkolu. Zaproponowana technologia jest aktualną dla modernizacji przestrzeni edukacyjnej Ukrainy.

Udowodniono, że główne cechy środowiska edukacyjnego nowoczesnego zakładu edukacji przedszkolnej to: bezpieczeństwo, wielofunkcyjność, wygoda, otwartość, różnorodność, kreatywność, technologiczność, orientacja kulturowa.

Właśnie, w takiej przestrzeni środowiska edukacyjnego, która obejmuje zabezpieczenie materialne i techniczne procesu edukacyjnego, profesjonalizm nauczycieli, tworzenie stosunków partnerskich między dorosłymi i dziećmi, docelowe jest kształcenie i rozwój przedszkolaków.

Słowa kluczowe: środowisko, środowisko edukacyjne, środowisko rozwojowe, środowisko przedmiotowe, przestrzeń osobista, przestrzeń edukacyjna, rozwojowa przestrzeń życiowa, światowa przestrzeń edukacyjna, proces edukacyjny, system wielofunkcyjny, międzynarodowa technologia pedagogiczna, potrzeby edukacyjne.

THE ENVIRONMENT OF PRE-SCHOOL INSTITUTIONS – THE THIRD EDUCATOR

Nataliya Semenova ,

docent of the department of the general pedagogy and pre-school education of Lesya Ukrainka Eastern European National University (Lutsk, Ukraine)

e-mail: natsemenova@ukr.net

ORCID ID:0000-0002-5247-7439

Olena Gnirovska ,

Educator- methodist of the institution of the pre-school education № 10 'Volynyanochka' (Lutsk, Ukraine)

Abstract. The article reveals the need for timely transformation and enrichment of the educational space and environment in which pupils of a preschool education institution are.

In particular, opportunities for engaging in TalkingWalls preschool education as a multimedia resource for children, educators, and parents are disclosed. The role and methodological value of the introduction of the international pedagogical technology “Walls that speak” as such, which provides the child with the opportunity to be a full master of his personal space, is revealed. The factors that contribute to the creation of educational space and environment in kindergarten are highlighted. The proposed technology is relevant for the modernization of the educational space of Ukraine.

It is proved that the main characteristics of the educational environment of a modern preschool education institution are: safety, multifunctionality, convenience, openness, variability, creativity, adaptability, cultural orientation.

It is expedient to educate and develop preschoolers in such a space of educational environment, which includes the material and technical support of the educational process, the professionalism of teachers, the formation of partnership relations between adults and children.

Key words: environment, educational environment, development environment, objective environment, personal space, educational space, developmental living space, world educational space, educational process, multifunctional system, international pedagogical technology, educational need.

СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ – ТРЕТІЙ ВИХОВАТЕЛЬ

Наталія Семенова

доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Східноєвропейський національний університет

імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)

e-mail: natsemenova@ukr.net

ORCID ID:0000-0002-5247-7439

Олена Гніровська

Вихователь-методист

заклад дошкільної освіти № 10 "Волиняночка" (Луцьк, Україна)

Анотація. У статті розкрито необхідність своєчасного перетворення та збагачення освітнього простору та середовища, в якому перебувають вихованці закладу дошкільної освіти.

Зокрема, розкрито можливості залучення в закладах дошкільної освіти TalkingWalls® як мультимедійного ресурсу для дітей, педагогів і батьків. Розкрито роль та методичну цінність упровадження міжнародної педагогічної технології «Стіни, які говорять» як такої, що забезпечує дитині можливість бути повновладним господарем свого персонального простору. Виокремлено чинники, які сприяють створенню освітнього простору та середовища в дитячому садку. Запропонована технологія є актуальною для осучаснення освітнього простору України.

Доведено, що основними характеристиками освітнього середовища сучасного закладу дошкільної освіти виступають: безпечність, багатофункціональність, зручність, відкритість, варіативність, креативність, технологічність, культурна спрямованість.

Саме у такому просторі освітнього середовища, що включає в себе матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу, професіоналізм педагогів, сформованість партнерських відносин дорослих і дітей, доцільно виховувати та розвивати дошкільників.

Ключові слова: середовище, освітнє середовище, розвивальне середовище, предметне середовище, персональний простір, освітній простір, розвивальний життєвий простір, світовий освітній простір, освітній процес, полі функціональна система, міжнародна педагогічна технологія, освітні потреби.

Introduction (problem statement). Ukraine's accession to the European and world educational space requires reforming education in the context of its relevance to contemporary needs.

Preschool education is the first educational unit on which the level of education and upbringing of the future generation depends. Therefore, we believe that the actual scientific task of today is to outline the main aspects of modernization of the educational environment of pre-school institutions in accordance with the needs of society.

Today, the educational environment of a pre-school education institution is viewed as a multi-faceted, functional field system that is in constant development and in need of

coordination and modernization. The basis of the educational environment is a complex of psychological-pedagogical, logistical, sanitary-hygienic, economic, aesthetic conditions, etc. They promote the health of the pupils, ensure the effectiveness of the educational process and the organic inclusion of children in the social relations system. Development, training, and upbringing of preschool children should take place in an atmosphere of security, psychological comfort, and empowerment of each child's individual educational needs.

A full-fledged childhood is a personal territory, a place filled with love, understanding of age, soul and aspirations of every baby. The task of each teacher is to create such conditions that ensure the harmonious development of all activities of the preschooler, taking into account both the age of the child and its opportunities, for creative comfortable interaction of children with each other, with teachers and parents. Children should be given the opportunity to independently model the subject-spatial plane of the group's educational environment and to freely choose the type of activity.

It is important for the teacher to stimulate cognitive activity while supporting children's interest; provide materials for games, experimentation, work, artistic and creative activities, offering new areas of employment; use different methods and means of activating the activity, providing creative development of the individual.

The implementation of the above will facilitate the creation in groups, bedrooms, locker rooms, halls, offices and other rooms of dynamic modules, cells for independent study of children, as well as the introduction into practice of pre-schools education of international technology "Walls that speak" (original name "TalkingWalls"). Its essence is that the child, having received the necessary information, has the right to choose to plan its activities, to use the information resource constructively, with benefit and pleasure.

One of the basic conditions for creating an educational space is the reliance on a personally-oriented model of interaction between adults and children. This means that: "The teacher is not near, not above, but with the children, at the level of their eyes." The environment should also be dynamic and change depending on the age, individual characteristics of the children, the time of year, the topics being studied, the type of employment. It should provide for the creation of specific centers, depending on the comprehensive program of development, education and upbringing of children. Under these conditions, children will be able to engage in different types of activities at their own will and interests.

Since the educational space is an integrated category that covers all spheres and aspects of the preschooler's life, the task of the teacher is to create optimal conditions for his personal growth. Safety, comfort, novelty and development are the main components on which the educational space is built.

Conditions that do not cause harm to health, taking into account the peculiarities of age, psychology, physiology and hygiene should be considered safe. As the baby's body develops gradually, so the environment must "evolve" gradually.

Comfortable are the conditions that satisfy the first practical actions of the baby, stimulate his needs for movement, in the work of analyzers. The child should have free access to the materials that create the educational space.

Novelty is provided by variable, original, creative, unexplored conditions.

Developing should be considered conditions that nourish the natural forces of the child, contribute to the realization of their potential opportunities, enrich practical skills, improve them, provide awareness, culture, strength; positively influence the development of personal experience, form realistic images of the world, an elementary

system of moral and spiritual values, useful for harmonious development, based on knowledge of age and individual capabilities of students.

Therefore, the main task of every teacher is to create such conditions that ensure the full development of all activities of the preschooler, taking into account both the age of the child and its opportunities, for creative comfortable interaction of children with each other, with teachers and parents.

Modern children should be given the opportunity to independently model the object-spatial plane in the educational environment of the group, freely choose the type of activity, determine the degree of their own participation in it, ways of its implementation. After all, real development occurs not so much in the process of purposeful formation of knowledge, skills and skills in organized activities, but in the process of real interaction with the unpredictable diversity of educational space in the institution of pre-school education and in the surrounding world.

Analysis of recent research and publications. Ukrainian futurist Volodymyr Nikitin states: "To create schools (or other educational institutions) is pointless - it is necessary to create educational spaces where the child will be able to go through both art and experiment and research."

The Speaking Walls technology is not entirely new and unfamiliar to Ukrainian colleagues, but it provides a new perspective on the educational space, in a timely manner to transform it into the needs of children's perception and psychophysiological development. The technology is widespread in many other countries in Europe, it is actively used not only and not so much by educators, therefore, we outline the most attractive and rational qualities of this technology for preschool education in Ukraine (*Krutiy Kateryna. 2019*).

Where did the name of the technology actually come from? To be precise, it is from the distant history of mankind: for the first time, a person gave the stone a voice and mediator when transmitting information more than 39,000 years ago, making the first rock drawings that described the rules of good hunting, the peculiarities of animals in the area, travel, etc.

The author of the well-illustrated children's book *Talking Walls* by Margie Burns Knight (illustrator - Anne Sibley O'Brien) recounts that beautifully painted horses, bison and antelopes were discovered in France's Lascaux Cave in 1940.

It is known that wall painting, for example, in the cave in question, dates back more than seventeen thousand years. Animals for special hunting and religious ceremonies were painted on the walls of the caves. It was the adventures of the children in this book that inspired the followers to use the idea of the plot in music as well as in film, graffiti, interior design and more.

Since the release of the popular book, *TalkingWalls®* has been created - a multimedia resource for children, educators, adults, people with disabilities and history organizations. The resource is intended to increase the interest and attractiveness, in particular, of heritage sites covering educational, cultural, artistic, social and historical aspects. Yes, the resource meets many requirements and covers such sections of educational programs as natural sciences, technology, reading and writing, engineering, art, design, math *TalkingWalls®* is a popular international resource where ideas can be found for every taste and implementation for any purpose (*Krutiy Kateryna. 2019*).

In Ukraine, Professor Kateryna Kruty is engaged in the study of this technology. According to her observations in the modern institution of preschool education "The Wall

that Speaks" can have several informational directions - daily, weekly, variable exposures, etc. One part of the wall can be dedicated to events that are distant in time and can be arranged in advance. Another part of the wall may be called "Growth Perspectives" for the child, the parents, the caregivers. Growth is the amount of information that can be shared by any participant in the educational process. The next part of Talking Walls fills in on the day when an educational event occurs, for example, after a lesson, pinning tasks appear: coloring books, interesting puzzles, books, encyclopedias, mnemotables, card schemes, and more. Part of the touch wall in a group room can be made prefabricated. The information field can be both classical and figuratively associative.

The activity of preschoolers is organized in this way, it will help to form an awareness of the goal and the ability to set goals, to consciously choose the ways to achieve them. Only in different types of activity can the child transition from the reproductive level to the creative one.

Approaches to implementing technology for preschoolers should be considered separately. As you know, a person defines himself in space, responding, first of all, to a complex of audiovisual stimuli. According to K. Kudryavtseva and T. Volkova, children, being in an unfamiliar or unfamiliar environment, are examined, separating the signals that will later be decisive for patterns of behavior and reactions (*Kudryavtseva Elena, Volkova Tat'yana., 2013*).

Images used in the space of a preschool education institution can even be works of art with their own laws of functioning and their functional load (advertising, agitation and training), and with a correspondingly heightened emotional component that appeals directly to the viewer, especially his psychophysiological ones.

Several principles of image selection (posters, drawings, paintings, photos, ads, etc.) can be formulated for the design of "talking walls" (adapted material by K. Kudryavtseva) (*Kudryavtseva Elena, Volkova Tat'yana., 2013*):

- conformity of age-specific features of perception and experience of perception of visual media (content of the whole - analysis and interpretation; number, sizes, brightness of components);
- the presence of a national / cultural component in the image that attracts attention / curiosity and accessible to children; interesting to talk about with educators / parents (both children and adults can initiate such conversation);
- multilevelness of the image, both on a substantive level and on an emotional one;
- the presence of text on the image is not a mandatory component;
- the image must be accessible to the target group as an item of equipment (*Krutiy Kateryna, 2006*).

If the images comply with these principles, then they can be used on the walls to develop observational, logical thinking of preschoolers. You should also heed the designer's advice on posting on the walls photos, paintings, drawings, posters or panels. Visuality is intended to provide an equivalent representation of information that is not accessible to sensory perception through temporal distances, abstractions, subtleties, etc.

Above all, it should be remembered that the wall should be a background that complements the image, not a competing décor. If you are creating a composition of different sized objects, smaller images should be equivalent in size to large (several small images + one large). For harmonious perception, the size of the composition should be about one third of the size of the background. It should be added that

symmetrical compositions always look unbroken in the interior of a kindergarten group, and asymmetry gives an emotional impression.

However, for a full-fledged development of a preschooler, there is also a need for a place in which he has a personal space (a separate room, a toy corner, a bookshelf, etc.). Therefore, it is important to remember the term "personal space". By personal space we mean specially modeled conditions that provide various options for choosing the path of development and maturation of the individual. It is considered as one of the factors of education. It is this space that enables the child to become aware of his or her own capabilities, to take initiative and to fully realize himself.

Personal space, according to M.V. Osorina has a complex coordinate system, which the baby learns from the beginning of early childhood, especially at the subconscious level (*Osoryna Maryya 2000*). If the personal space in which the child lives does not satisfy her age needs, she feels severe discomfort, therefore, grows emotionally and physically immature, incapable of intimate-personal relations with the environment, etc. (*Osoryna Maryya 2000*).

Therefore, the perception of personal space requires an adult to rethink not only the substantive characteristics of the conditions of socialization of the child, but also the forms and methods in which it is carried out. A prerequisite is to take into account the developmental and pre-school needs of the child.

The purpose of our study is to attract the attention of pre-school teachers to innovative international technology, "Speaking Walls", to rethink the essence and meaningful content of the educational environment of a preschool education institution.

Today, many modern technologies are being actively introduced into the practice of pre-school education institutions in Ukraine. One of them is the international technology "Talking Walls" (originally called "Talking Walls"). It provides the child with the opportunity to be the master of his own personal space. This technology is a system of visualization of knowledge and the process of immersion of preschoolers and adults in the educational environment of the institution of preschool education.

Why the wall? In modern conditions, kindergartens are moving to new standards of design, fewer and fewer stands that do not touch, do not carry up-to-date information. Priority is given to mobile stands, exhibitions and more. Therefore, one wall, unlike any other, can attract attention without disturbing the inner harmony of the space of the preschool education institution, without causing disharmony, but performing a developmental function.

How to make the walls really "talk"? It is best if it is a large wall on the ground floor. If all participants in the process are involved, the specific nature of the kindergarten involves the use of "Talking Walls", most often in one or two inpatient settings, where children and adults are most often present (announcements, informations, awards, etc.).

When designing the wall for adults, it should be noted that the image should be placed on a contrasting background and clearly visible at a distance of one to two meters. The text should be printed on the printer, either in plain (unadorned) block letters or in typeface. It is desirable that the handwriting, fonts, and possibly the size of the letters are different. You should strive to ensure that the exposition is not monotonous, too neatly "combed", it is preferable that it reminiscent of the inscriptions on the walls that children like to read and subsequently enjoy reading. If the financial resources of a preschool institution allow you to repaint the wall on a monthly basis, you can write directly on the

wall. More simple, economical and non-destructive for walls - kill a few nails or attach small hooks that can be made of plain paper posters, boxes, balls or frames with flowers, letters with text, or even use a tile on the ceiling to which it is possible to paste the sheets and then replace them as needed (the effect of the talking ceiling).

Such a "wall" can be mobile within the kindergarten, that is, to "travel" the buildings. So, we looked at the use of "Speaking Walls" technology, aimed more at adult learners. To use the proposed technology in working with preschoolers need to take into account certain features. The modern productive pedagogical technology of organizing and carrying out significant educational events in the life of the preschool team and the individual is the technology of the event approach. This idea was borrowed from the pedagogical system of AS Makarenko, who noted that bright and exciting events that evoke a positive emotional response in the minds of children of all ages are of great importance in life. The essence of the educational event lies in the fact that special conditions for children's action are organized, the experience gained, meaningful and conscious, becomes a means to achieve a new, already higher, goal. Note that any of the educational participants is really a participant, not a spectator: everyone has their own meanings, their activities, their experiences - but the field of choice is such that in the choice of limited (content and time) resources the child must have unlimited resources opportunities.

Building an educational process on a step-by-step basis will make the life of children in kindergarten more interesting and the educational process more motivated.

The basis of realization of educational event for all participants of educational process are the following approaches:

- a vibrant event in social life or a holiday (Heavenly Hundred Heroes Day, World War II Nazism Victory Day, etc.);
- events that shape a child's sense of civility (Independence Day);
- Traditional family, community and state holiday events (New Year, Mother's Day).

Key features of a powerful educational environment:

- when it is difficult and when there is a challenge;
- when a complex problem is to be solved, preferably a real one;
- when you clearly understand why, you learn and how to apply it;
- when there is teamwork and you interact (the environment is stimulating);
- when there is flexibility and the right to make mistakes;
- when there is an environment basis for all activities of the child;
- when there is freedom of choice of activity and transition from one to another;
- when there is a motivation for freedom and creativity from both the adult and the child.

It is important that the environment becomes developmental. Accordingly, the conditions should also nourish the natural forces of the child, facilitate the realization of their potential opportunities, enrich practical skills, improve and provide awareness, culture, organization; to positively influence the development of personal experience, to form realistic images of the world, an elementary system of moral and spiritual values, useful for harmonious development, based on the knowledge of age and individual abilities of the pupils. Not only peers, parents, workers, but also the floor, walls, ceiling, etc. can speak to preschoolers. The internal background of such a model of the

educational space is the use of traditional approaches in its arrangement and the modern innovative technologies adapted to the preschool age.

In today's complex educational programs, the organization of the subject-development environment does not provide for a rigidly fixed set and number of cells of activity. The selection of cells and their names may vary depending on the specific situation in the preschool institution, in the group and jointly determined by a "team" of children and educators.

The main requirements for the equipment of game cells:

- all toys, materials, attributes, substitutes are combined according to functional characteristics in accordance with different types of children's play activities (plot - reflective, construction, motor, etc.);
- most didactic materials, toys and pictures should be functional in the field, ie differently used depending on the purpose of the activity;
- All toys, irrespective of their classification, are grouped so that they correspond to the size of each other, the height of the children and the stationary subject environment in which the children usually play;
- the environment should contain both known child components and new, unfamiliar ones that ensure its cognitive development;
- When completing the equipment in the cell, the caregiver should adhere to the principle of gradual complication, that is, to bring in the group new toys and games according to the requirements of the program and the knowledge that children acquire in the classroom;
- every new toy should be beaten and made a surprise for children;
- the level of informativeness of the environment is reached by a variety of topics (from cooking for a doll to its treatment, etc.);
- the game-play environment must be dynamic and mobile so that children learn to actively use it and to give them freedom of action;
- All equipment must be constantly updated, modified and easily transferred from one cell to another.

Alternatively, each cell may have a different color: the bright colors - the game cell - indicate that you can make a noise here. Muted, pastel tones - mathematical and book focuses - suggest calm behavior. For the sake of comfort, such cells shall not be adjacent to each other. You can even offer conditional cell keys. Depending on the number of children who can be in the cell at the same time, they are made together with children "keys" with holes (ropes) that hang on the flower next to the cell. The child takes the key and is in the center of the activity. The absence of keys on the nail indicates that while there are enough children in the cell, therefore, it is necessary to find another job.

Group rooms should be furnished according to children's height, and all toys and supplies must be certified. Taking into account the area of group rooms, the needs and interests of children, their preferences, the caregiver himself determines the number of cells (centers, corners), their placement and equipment.

Conclusions of the study and prospects for further exploration in this direction.

Innovations are so firmly integrated into the theory and practice of pre-school education that it is impossible to imagine the work of a modern institution without certain pedagogical technologies. Today, it is important to realize that designing an educational space in Ukraine, where governance is seen as a process of creating an

environment adequate to change society, is one of the main tasks of pre-school teachers. The educational process is impossible without innovative updating, attraction of new technologies, their approbation and adaptation to modern requirements of new content.

Joint organization of individual and group partnerships with children is a synthesis of organized learning and self-regulated learning (in the broadest sense), in which information freely received from various sources acquires the status of subjective (personal) knowledge.

Every day spent in kindergarten for a child is associated with certain feelings, experiences and different activities. "Talking walls" are the walls through which preschoolers communicate with one another, share information, share knowledge, the walls seem to motivate children, and sometimes to encourage research, experimentation and the search for new information. Not all children will be involved in the activity at once, but they will inevitably turn to it later.

In the long run, a solution will be successful that will allow the use of a limited kindergarten space on a compounding principle. The placement of cells (environments) should be carefully considered, and equipped so that materials that stimulate the development of cognitive abilities, are located in different functional spaces. For example, part of a group room may have a suitable place for placement of some materials from sensory, mathematics, diploma, as well as didactic materials - lotto games, mosaics, puzzles, lego constructors, dominoes, filmstrips, research equipment and more.

It comes to a very simple conclusion: no special educational efforts (measures) are needed, it is necessary to create an appropriate environment for interaction of all participants of the educational process, an appropriate moral and psychological atmosphere in the team, a valuable field for children to become active creators of themselves. Therefore, scientists have rightly called the environment in which children develop, the third caregiver.

To create a developmental living space in a preschool educational institution means to provide a set of conditions, an atmosphere that is most conducive to the progressive development of the preschooler's consciousness and behavior.

References:

1. Krutiy Kateryna. (2006). «Monitoryng yak suchasnyy zasib upravlinnya yakisty osvity v doshkil'nomu navchal'nomu zakladi». TOV«LIPS»LTD:172.
2. Krutiy Kateryna. (2019). «Osvitniy prostir doshkil'noho navchal'noho zakladu». Monohrafiya: U 2-kh ch. Chastyna persha.Kontseptsiyi, proektuvannya, tekhnolohiyi stvorenniya. TOV «LIPS» LTD:320 s.
3. Krutiy Kateryna. (2019). «Stiny, steli ta pidloha, yaki hovoryat. Optymalne peretvorenniya osvitynoho prostoru dytyachoho sadochka». Zhurnal Doshkil'ne vykhovannya № 1:3–8.
4. Krutiy (2019). «Stiny, steli ta pidloha, yaki hovoryat'. Optymalne peretvorenniya osvitynoho prostoru dytyachoho sadochka». Zhurnal Doshkil'ne vykhovannya № 3: 16–19.
5. Kudryavtseva Elena, Volkova Tat'yana. (2013). «Metodycheskye rekomendatsyy po yspolzovanyyu yzobrazheniya v oformleniy obrazovatel'noho prostranstva». : 40 – 47.
6. Osoryna Maryya. (2000). « Sekretnyy myr detey v prostranstve myra vzroslykh»: 288 -290.

СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ – ТРЕТІЙ ВИХОВАТЕЛЬ

Вступ (постановка проблеми). Вхідження України в європейський та світовий освітній простір вимагає реформування освіти в контексті її відповідності сучасним потребам.

Дошкільна освіта – перша освітня ланка, від якої залежить рівень освіченості і вихованості майбутнього покоління. Тому вважаємо, що актуальним науковим завданням сьогодні є окреслення основних аспектів модернізації освітнього середовища закладів дошкільної освіти відповідно до потреб суспільства.

Сьогодні освітнє середовище закладу дошкільної освіти розглядають як різноаспектну, полі функціональну систему, що знаходиться в постійному розвитку і потребує координації та модернізації. Основу освітнього середовища складає комплекс психолого-педагогічних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, економічних, естетичних умов тощо. Вони сприяють збереженню здоров'я вихованців, забезпечують ефективність освітнього процесу та органічне включення дітей в систему соціальних відносин. Розвиток, навчання, виховання дітей дошкільного віку мають відбуватися в атмосфері захищеності, психологічного комфорту, розширення можливостей індивідуальних освітніх потреб кожної дитини.

Повноцінне дитинство – це своя особиста територія, місце, обладнане з любов'ю, розумінням віку, душі та прагнень кожного малюка. Завданням кожного педагога є створення таких умов, що забезпечують гармонійний розвиток усіх видів діяльності дошкільника з урахуванням як віку дитини, так і її можливостей, для творчої комфортної взаємодії дітей між собою, з педагогами та батьками. Дітям має бути надана можливість самостійно моделювати предметно-просторову площину освітнього середовища групи та вільно вибирати вид діяльності.

Педагогу ж важливо стимулювати пізнавальну активність, підтримуючи інтерес дітей; забезпечувати матеріалами для ігор, експериментування, праці, художньо-творчої діяльності, пропонуючи нові сфери зайнятості; використовувати різні методи і засоби активізації діяльності, забезпечуючи креативний розвиток особистості.

Реалізації вище зазначеного сприятиме створення в групах, спальнях, роздягальнях, залах, кабінетах та інших приміщеннях динамічних модулів, осередків для самостійних занять дітей, а також впровадження в практику роботи закладів дошкільної освіти міжнародної технології «Стіни, які говорять» (оригінальна назва «TalkingWalls»). Її сутність у тому, що дитина, отримуючи необхідну інформацію, має право вибору планувати свою діяльність, використовувати інформаційний ресурс конструктивно, з користю та задоволенням.

Однією з основних умов створення освітнього простору є опора на особистісно орієнтовану модель взаємодії між дорослими та дітьми. Це означає, що: «Педагог не поруч, не над, а разом з дітьми, на рівні їх очей». Також і середовище має бути динамічним й змінюватися залежно від віку, індивідуальних особливостей дітей, пори року, тем, які вивчаються, виду зайнятості. Воно повинно передбачати створення певних осередків, залежно від комплексної програми розвитку, навчання і виховання малюків. За таких умов діти матимуть

змогу займатися одночасно різними видами діяльності за власним бажанням та інтересами.

Оскільки освітній простір – категорія інтегрована, яка охоплює всі сфери та аспекти життєдіяльності дошкільника, завдання педагога – створити оптимальні для його особистісного зростання умови. Безпечність, комфорт, новизна та розвиток – це ті основні складові, на яких будується освітній простір.

Безпечними слід вважати умови, які не завдають шкоди здоров'ю, враховують особливості віку, психології, фізіології та гігієни. Так як організм дитини розвивається поступово, тож і середовище має «розвиватися» поступово.

Комфортними виступають умови, які задовольняють перші практичні дії малюка, стимулюють його потреби у рухах, у роботі аналізаторів. До матеріалів, які створюють освітній простір, дитина має мати вільний доступ.

Новизну забезпечують змінні, оригінальні, творчі, недосліджені умови.

Розвивальними слід вважати умови, які підживлюють природні сили дитини, сприяють реалізації нею своїх потенційних можливостей, збагачують практичними навичками, вдосконалюють їх, забезпечують усвідомленість, культурність, міцність; позитивно впливають на становлення особистісного досвіду, формують реалістичні образи світу, елементарну систему морально-духовних цінностей, корисні гармонійному розвитку, базуються на знанні вікових та індивідуальних можливостей вихованців.

Тому основним завданням кожного педагога є створення таких умов, що забезпечують повноцінний розвиток усіх видів діяльності дошкільника з урахуванням як віку дитини, так і її можливостей, для творчої комфортної взаємодії дітей між собою, з педагогами та батьками.

Сучасним дітям має бути надана можливість самостійно моделювати предметно-просторову площину в освітнього середовища групи, вільно вибирати вид діяльності, визначати ступінь власної участі в ній, способи її здійснення. Адже справжній розвиток відбувається не стільки в процесі цілеспрямованого формування знань, умінь та навичок в організованих видах діяльності, скільки в процесі реальної взаємодії з непередбачуваною різноманітністю освітнього простору в закладі дошкільної освіти та у навколишньому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Український футуролог Володимир Нікітін стверджує: «Створювати школи (або інші освітні установи) безглуздо – треба створювати освітні простори, де дитина зможе пройти і через мистецтво, і через експеримент та дослідження».

Технологія «Стіни, які говорять» не є зовсім новітнім і незнайомим для українських колег, але вона дає можливість по-новому поглянути на освітній простір, своєчасно перетворити його під запити дитячого сприймання та психофізіологічного розвитку. Технологію розповсюджено в багатьох інших країнах Європи, вона активно використовується не тільки і не стільки педагогами, тому окреслимо найбільш привабливі та раціональні якості зазначеної технології саме для дошкільної освіти України (*Крутія Катерина 2019*).

Звідки ж, насправді, прийшла назва технології? Якщо бути точними, то з далекої історії людства: уперше людина надала каменю «голос» і функцію посередника під час передавання інформації більше ніж 39 000 років тому, зробивши перші наскальні малюнки, що розповідали про правила вдалого полювання, особливостях тварин цієї місцевості, подорожах тощо.

Автор гарно ілюстрованої дитячої книжки «Стіни, які говорять» Маргі Бернс Найт (ілюстратор – Енн Сіблі О’Брайен) оповідає про те, що в печері Ласко у Франції (в 1940 році) дітьми було виявлено красиво розфарбованих коней, бізонів і антилоп.

Відомо, що настінний живопис, наприклад, у зазначеній печері, налічує більше сімнадцяти тисяч років. На стінах печер було намальовано тварин для спеціального полювання і релігійних обрядів. Саме пригоди дітлахів із цієї книжки надихнули послідовників використовувати ідею сюжету як у музиці, так і у фільмі, графіті, дизайні інтер’єрів тощо.

Після виходу популярної книжки було створено TalkingWalls® – мультимедійний ресурс для дітей, педагогів, дорослих, людей із інвалідністю і організацій, що цікавляться історією. Ресурс призначено для підвищення інтересу і привабливості, зокрема, об’єктів спадщини, які охоплюють освітні, культурні, мистецькі, соціальні та історичні аспекти. Так, ресурс задовольняє безліч вимог і охоплює такі розділи освітніх програм, як природничі науки, технології, читання та письмо, інженірінг, мистецтво, дизайн, математика TalkingWalls® – це популярний міжнародний ресурс, де можна знайти ідеї на будь-який смак і для реалізації будь-якої мети (*Круті Катерина 2019*).

В Україні дослідженням даної технології займається професор Катерина Крутій. За її спостереженнями у сучасному закладі дошкільної освіти «Стіна, яка говорить» може мати кілька інформаційних напрямів – на день, на тиждень, змінні експозиції тощо. Одну частину стіни можна присвятити подіям, віддаленим у часі та оформлювати заздалегідь. Ще одна частина стіни може бути названа «Перспективи зростання» для дитини, батьків, вихователів. Під перспективою зростання розуміється той обсяг інформації, яким може поділитися будь-який учасник освітнього процесу. Наступна частина «Стіни, яка говорить» заповнюється в той день, коли відбувається та чи інша освітня подія, наприклад: після проведеного заняття з’являються завдання на закріплення: розмальовки, цікаві пазли, книги, енциклопедії, мнемотаблиці, картки-схеми тощо. Частину сенсорної стіни в груповій кімнаті можна зробити збірною. Інформаційне поле може бути як класичним, так і образно-асоціативним.

Організована таким чином діяльність дошкільників, сприятиме формуванню усвідомлення мети та вміння визначати цілі, свідомо вибирати способи їх досягнення. Лише у різних видах активності дитина має можливість переходити з репродуктивного рівня на творчий.

Окремо слід розглянути підходи до реалізації технології для дошкільників. Як відомо, людина визначає себе в просторі, реагуючи, у першу чергу, на комплекс аудіовізуальних подразників. На думку К. Кудрявцевої і Т. Волкової, діти, потрапляючи в незнайоме або малознайоме оточення, оглядаються, виокремлюючи сигнали, які згодом будуть визначальними для моделей поведінки і реакцій (*Кудрявцева Елена, Волкова Татьяна 2013*).

Зображення, які використовуються в просторі закладу дошкільної освіти, можуть бути навіть творами мистецтва зі своїми законами функціонування і своїм функціональним навантаженням (реклама, агітація і навчання), і з відповідно посиленням емоційним компонентом, зверненням безпосередньо до глядача з урахуванням його психофізіологічних особливостей.

Можна сформулювати декілька принципів відбору зображень (плакатів, малюнків, картин, фото, оголошень тощо) для оформлення «стін, які говорять» (адаптований матеріал К.Кудрявцевої) (Кудрявцева Елена, Волкова Татьяна 2013):

- відповідність зображеного віковим особливостям сприйняття і досвіду сприйняття візуальних носіїв інформації (зміст цілого – аналіз та інтерпретація; кількість, розміри, яскравість компонентів);
- наявність національного / культурологічного компонента в зображенні, що привертає увагу / цікавість і доступного розумінню дітьми; цікавого для розмови про зображене з педагогами / батьками (ініціаторами такої бесіди можуть бути як діти, так і дорослі);
- багаторівневість зображеного як на змістовному рівні, так і на емоційному;
- наявність тексту на зображенні не є обов'язковим компонентом;
- зображення повинно бути доступно для цільової групи як елемент обладнання [1].

Якщо зображення відповідають зазначеним принципам, то їх можна використовувати на стінах для розвитку спостережливості, логічного мислення дошкільників. Слід також прислухатись до порад дизайнерів щодо розміщення на стінах фотографій, картин, малюнків, плакатів або панно. Наочність покликана забезпечити еквівалентне відображення тих відомостей, які недоступні чуттєвому сприйманню через часові дистанції, абстрактності, тонкощі тощо.

Передусім варто пам'ятати, що стіна повинна бути фоном, який доповнює зображення, а не конкуруючим декором. Якщо створюється композиція з різних за розміром предметів, то менші зображення повинні бути еквівалентні за обсягом великим (кілька маленьких зображень + одне велике). Для гармонійного сприйняття величина композиції повинна складати приблизно третину від розміру фону. Варто додати, що симетричні композиції завжди безпрограшно виглядають в інтер'єрі групи дитячого садочка, та асиметрія більше надає емоційного враження.

І все ж для повноцінного розвитку дошкільнику необхідний ще осередок, у якому є його персональне місце (окрема кімната, куточок для іграшок, книжкова полиця тощо). Тому важливо пригадати термін «персональний простір». Під персональним простором розуміємо спеціально змодельовані умови, що забезпечують різноманітні варіанти вибору шляху розвитку і дорослішання особистості. Він розглядається як один із чинників освіти. Саме такий простір дозволяє дитині усвідомити власні можливості, виявити ініціативу і всесторонньо реалізувати себе.

Персональний простір, на думку М.В. Осоріної, має складну систему координат, яку малюк засвоює з початку раннього дитинства, передусім на підсвідомому рівні [6]. Якщо персональний простір, у якому живе дитина, не задовольняє її вікових потреб, вона відчуває сильний дискомфорт, отже, виростає емоційно і фізично незрілою, не здатною до інтимно-особистісних відносин із середовищем тощо [6].

Тому сприйняття персонального простору вимагає від дорослого переосмислення не лише змістової характеристики умов соціалізації дитини, але й форм та методів, у яких вона здійснюється. Обов'язковою умовою є врахування особливостей розвитку і потреб дитини дошкільного віку.

Метою нашого дослідження є привернення уваги педагогів-дошкільників до інноваційної міжнародної технології «Стіни, що говорять», переосмислення суті та змістового наповнення освітнього середовища закладу дошкільної освіти.

Сьогодні у практику роботи закладів дошкільної освіти України активно запроваджується багато сучасних технологій. Однією з таких є міжнародна технологія «Стіни, які говорять» (оригінальна назва «Talking Walls»). Вона забезпечує дитині можливість бути повновладним господарем свого персонального простору. Дана технологія є системою візуалізації знань і процесом занурення дошкільників і дорослих в освітнє середовище закладу дошкільної освіти.

Чому саме стіна? У сучасних умовах дитячі садки переходить до нових стандартів оформлення, усе менше стендів, які «не чіпляють», що не несуть актуальної інформації. Пріоритетними є пересувні стенди, виставки та багато іншого. Тому саме одна стіна, не схожа на інші, може привернути до себе увагу, не порушуючи внутрішньої гармонії простору закладу дошкільної освіти, не вносячи дисгармонію, а виконуючи розвивальну функцію.

Як зробити так, щоб стіни дійсно «говорили»? Краще за все, якщо це буде велика стіна на першому поверсі. Якщо йдеться про всіх учасників процесу, то специфіка роботи дитячого садка передбачає використання «Стін, які говорять» найчастіше в одному або двох стаціонарних місцях, де найчастіше бувають і діти, і дорослі (оголошення, інформування, нагороди тощо).

Під час оформлення стіни для дорослих потрібно врахувати, що зображення повинно бути розміщено на контрастному тлі й добре видно на відстані одного - двох метрів. Текст мусить бути друкований на принтері, або простими (без прикрас) друкованими літерами, або письмовим шрифтом. Бажано, щоб почерки, шрифти, а можливо, і розміри букв були різними. Потрібно прагнути до того, щоб експозиція не була монотонною, надто акуратно «причесаною», краще, щоб вона віддалено нагадувала написи на стінах, які люблять робити діти, і які згодом люблять читати. Якщо фінансові можливості дошкільного навчального закладу дозволяють щомісяця перефарбовувати стіну, можна писати прямо на стіні. Більш простий, економічний і не руйнівний для стін спосіб – вбити кілька цвяхів або прикріпити маленькі гачки, на які можна вішати зроблені з цупкого паперу плакати, прапорці, кульки або рамки з квітами, листи з текстом, або навіть використовувати плитку на стелі, на яку можна наклеювати аркуші, а потім за потребою їх замінювати («ефект стель, які говорять»).

Така «стіна» може бути пересувною у межах дитячого садка, тобто «мандрувати» корпусами будівлі. Отже, ми розглянули застосування технології «Стіни, які говорять», спрямованої більш на дорослих учасників освітнього процесу. Для використання пропонованої технології в роботі з дошкільнятами потрібно враховувати певні особливості. Сучасною продуктивною педагогічною технологією організації і здійснення значущих освітніх подій у житті дошкільного колективу і окремої особистості є технологія подієвого підходу. Дану ідею запозичено з педагогічної системи А. С. Макаренка, який відзначав, що неабияке значення в житті мають яскраві й хвилюючі події, що викликають позитивний емоційний відгук у свідомості дітей різного віку. Сутність освітньої події полягає в тому, що організуються спеціальні умови для дитячої дії, отриманий досвід, осмислений та усвідомлений, перетворюється в засіб для досягнення нової, вже

більш високої, мети. Зауважимо, що будь-який із учасників освітньої – це дійсно учасник, а не глядач: у кожного – свої смисли, своя діяльність, свої переживання, – але поле вибору таке, що у виборі обмежених (змістом і часом) ресурсів дитина повинна мати необмежені можливості.

Побудова освітнього процесу за покроковим принципом дозволить зробити життя дітей у дитячому садку більш цікавим, а освітній процес – умотивованим.

Ґрунтом реалізації освітньої події для всіх учасників освітнього процесу є такі підходи:

- яскрава подія в соціальному житті суспільства або свято (День Героїв Небесної Сотні, День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні тощо);
- події, що формують почуття громадянської належності дитини (День Незалежності);
- традиційні святкові події сім'ї, суспільства і держави (Новий рік, День матері).

Головні ознаки потужного освітнього середовища:

- коли складно і коли є виклик (challenge);
- коли треба розв'язувати складну проблему, бажано – реальну;
- коли чітко усвідомлюєш «навіщо», ти вчишся і як це застосувати;
- коли є командна робота і ти взаємодієш (середовище стимулює);
- коли є гнучкість і право на помилку;
- коли є наявність базису середовища для всіх видів діяльності дитини;
- коли є свобода вибору діяльності і переходу від однієї до іншої;
- коли є мотивація свободи і творчості як з боку дорослого, так і з боку дитини.

дитини.

Важливо, щоб середовище стало розвивальним. Відповідно і умови також мають підживлювати природні сили дитини, сприяти реалізації нею своїх потенційних можливостей, збагачувати практичними навичками, вдосконалювати та забезпечувати усвідомленість, культурність, організованість; позитивно впливати на становлення особистісного досвіду, формувати реалістичні образи світу, елементарну систему морально-духовних цінностей, корисні гармонійному розвитку, базуватися на знанні вікових та індивідуальних можливостей вихованців. З дошкільниками у закладі можуть говорити не тільки однолітки, батьки, працівники, але й підлога, стіни, стеля тощо. Внутрішнім тлом такої моделі освітнього простору є використання традиційних підходів в його облаштуванні та сучасних авторських адаптованих до дошкільного віку інноваційних технологій.

У сучасних освітніх комплексних програмах організація предметно-розвивального середовища не передбачає жорстко фіксованого набору й кількості осередків активності. Вибір осередків та їхні назви можуть змінюватися залежно від конкретної ситуації в закладі дошкільної освіти, у групі та визначатись спільно «командою» дітей і педагогів.

Основні вимоги до обладнання ігрових осередків:

- усі іграшки, матеріали, атрибути, предмети-замінники об'єднуються за функціональними ознаками відповідно до різних видів предметно-ігрової діяльності дітей (сюжетно – відображувальної, будівельної, рухової тощо);

- більшість дидактичних матеріалів, іграшок та картинок мають бути поліфункціональними, тобто використовуватися по-різному, залежно від мети діяльності;
- усі іграшки, незалежно від їхньої класифікаційної приналежності, групуються так, щоб вони відповідали за розмірами одна одній, зростові дітей і стаціонарному предметному оточенню, в якому малята зазвичай граються;
- середовище має містити як відомі дитині компоненти, так і нові, незнайомі, які забезпечують її пізнавальний розвиток;
- поповнюючи обладнання в осередку, вихователь має дотримуватися принципу поступового ускладнення, тобто вносити в групу нові іграшки та ігри згідно з вимогами програми та тими знаннями, яких діти набувають на заняттях;
- кожен нову іграшку слід обов'язково обіграти, зробити дітям сюрприз;
- рівень інформативності середовища досягається урізноманітненням тематики (від приготування їжі для ляльки до її лікування тощо);
- предметно-ігрове середовище має бути динамічним і мобільним, щоб діти вчилися активно ним користуватися, а також забезпечувати їм свободу дій;
- усе обладнання має постійно поновлюватися, видозмінюватися і легко переноситися з одного осередку в інший.

Як варіант, кожному осередку може відповідати певний колір: яскраві кольори – ігровий осередок – показують, що тут можна шуміти. Приглушені, пастельні тони – математичний і книжковий осередки – підказують спокійну поведінку. Для забезпечення комфорту такі осередки не повинні знаходитися поряд один із одним. Можна навіть запропонувати умовні ключі від осередків. Залежно від кількості дітей, які можуть одночасно знаходитись в осередку, виготовляються разом із дітьми «ключі» з дірочками (мотузочками), що висять на цвяшку поруч із осередком. Дитина бере ключ і знаходиться в центрі активності. Відсутність ключів на цвяшку свідчить, що поки в осередку достатня кількість дітей, отже, треба знайти собі іншу зайнятість.

Групові кімнати мають облаштовуватися меблями згідно зросту дітей, а всі іграшки та матеріали повинні бути сертифіковані. Враховуючи площу групових приміщень, потреби та інтереси дітей, їх уподобання, вихователь сам визначає кількість осередків (центрів, куточків), їх розміщення та обладнання.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Інновації настільки міцно увійшли в теорію та практику дошкільної освіти, що роботу сучасного закладу не можливо уявити без тих чи інших педагогічних технологій. Сьогодні варто усвідомити, що проектування освітнього простору в Україні, де управління розглядається як процес створення середовища, адекватного змінам соціуму, є одним з головних завдань педагогів-дошкільників. Освітній процес неможливий без інноваційного оновлення, залучення нових технологій, їх апробації та адаптації до сучасних вимог нового змісту.

Спільна організація індивідуального та групового партнерства з дітьми – це синтез організованого навчання і саморегульованого навчання (в найширшому сенсі), в ході яких вільно сприйнята з різних джерел інформація набуває статусу суб'єктного (персонального) знання.

Кожний проведений день у дитячому садку для дитини пов'язаний з певними почуттями, переживаннями і різними видами діяльності. «Стіни, які

говорять» – це стіни, завдяки яким дошкільнята спілкуються один із одним, доносять інформацію, обмінюються знаннями, стіни нібито мотивують дітей, а іноді й спонукають займатися дослідженнями, експериментами, пошуком нової інформації. Нехай не всі відразу діти будуть брати участь у діяльності, але мимоволі обов'язково згодом до неї звернуться.

На перспективу вдалим буде рішення, що дозволить використовувати обмежене приміщення дитячого садка за принципом комплексування. Розміщення осередків (середовищ) необхідно чітко продумати, і оснащувати так, щоб матеріали, які стимулюють розвиток пізнавальних здібностей, розташовувалися в різних функціональних просторах. Так, частина групової кімнати може мати відповідне місце для розміщення деяких матеріалів із сенсорики, математики, грамоти, а також дидактичних матеріалів – ігор типу лото, мозаїка, пазли, леґо-конструктори, доміно, діафілми, дослідницький інвентар тощо.

Напрошується дуже простий висновок: не потрібні спеціальні виховні зусилля (заходи), варто створювати відповідне середовище взаємодії всіх учасників освітнього процесу, відповідну морально-психологічну атмосферу в колективі, ціннісне поле, щоб діти стали активними творцями самих себе. Тому науковці виправдано називають середовище, в якому розвиваються діти, третім вихователем.

Створити в закладі дошкільної освіти розвивальний життєвий простір означає забезпечити сукупність умов, атмосферу, як найсприятливішу для прогресивного розвитку свідомості та поведінки дошкільника.

Список використаних джерел:

1. Крутій Катерина. (2006). «Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному навчальному закладі». ТОВ «ЛПС» ЛТД:172.
2. Крутій Катерина. (2019). «Освітній простір дошкільного навчального закладу». Монографія: У 2-х ч. Частина перша. Концепції, проектування, технології створення. ТОВ «ЛПС» ЛТД:320 с.
3. Крутій Катерина. (2019). «Стіни, стелі та підлога, які говорять. Оптимальне перетворення освітнього простору дитячого садочка». Журнал Дошкільне виховання № 1:3–8.
4. Крутій (2019). «Стіни, стелі та підлога, які говорять. Оптимальне перетворення освітнього простору дитячого садочка». Журнал Дошкільне виховання № 3: 16–19.
5. Кудрявцева Елена, Волкова Татьяна. (2013). «Методические рекомендации по использованию изображения в оформлении образовательного пространства». : 40 – 47.
6. Осорина Мария. (2000). «Секретный мир детей в пространстве мира взрослых»: 288 – 290.